

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**
 Ημερομηνία: Παρασκευή, 08-01-2010
 Σελίδα: 11
 Μέγεθος: 961 cm²
 Μέση κυκλοφορία: 32230
 Επικοινωνία εντύπου: (210) 9296001
 Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Οι πόλεις του Βορρά και οι απορίες του Νότου δίπλα μας

Από τη Λίνα Εξαρχοπούλου

■ Ρομπέρτο Σαβιάνο
Το αντίθετο του θανάτου
 μτφρ.: Σότη Τριανταφύλλου
 εκδόσεις Πατάκη, σ. 85, € 7,50

Το μυθιστόρημα «Γόμορρα» έκανε ευρέως γνωστό τον τριαντάχρονο Σαβιάνο, η αποκάλυψη όμως των τρόπων λειτουργίας της ναπολιτάνικης μαφίας τού στέρησε την ελευθερία του: έκτοτε ζει υπό προστασία. Το νέο του συγγραφικό βήμα περιλαμβάνει δύο εκτεταμένα διηγήματα: «Το αντίθετο του θανάτου», με τον χαρακτηριστικό υπότιτλο «Επιστροφή από την Καμπούλ», και «Το δακτυλίδι», με υπότιτλο «Σκηνές από τη ναπολιτάνικη ζωή». Στο δεύτερο, επιστρέφει στο γνωστό του θέμα, δηλαδή της τρομοκρατίας του ιταλικού Νότου από την Καμόρα.

Η δεύτερη ιστορία ξεκινά με αναδρομή: ο έφηβος αφηγητής με τη βέσπια του οδηγεί στο χωριό του μια γνωστή του από τον Βορρά που θα τον συνοδεύει στον γάμο ενός μακρινού ξαδέρφου. Είναι σαφές ότι αμφισβητεί κάποια από τα τοπικά ήθη, αλλά αισθάνεται εγκλωβισμένος σ' αυτά. Νιώθει πως η ιστορία της νότιας Ιταλίας είναι πολύ διαφορετική από αυτή της βόρειας και, όπως όλοι οι συνομηλίκοί του, σκέφτεται συχνά τις πόλεις του Βορρά. Προσπαθεί να προστάψει τη φίλη του από τους φαλλοκράτες συγχωριανούς, διαστάζει να της μιλήσει για όσα ξέρει (π.χ για τα καντήλια στις γωνίες των δρόμων, που δεν είναι για αστυνομιακούς του πολέμου, όπως θεωρεί αρχικά η φίλη του, αλλά για θύματα της μαφίας), επιχειρεί να την περδίσει γρήγορα από τα άσχημα σημεία της διαδρομής και να της προβάλλει τα όμορφα. Νιώθει αγάπη για τον τόπο του, που συνοδεύεται από απώθηση για όσα συμβαίνουν καθημερινά εκεί.

Αρκετά χρόνια αργότερα η ίδια κοπέλα, που είναι πλέον δημοσιογράφος στη Ρώμη, έρχεται ξανά στη Νάπολη για να διερευνήσει τη δολοφονία δύο νεαρών. Ο τρόπος που εκφράζεται γι' αυτούς στενοχωρεί τον αφηγητή: αισθάνεται ανίκανος να της εξηγήσει τον τρόπο που λειτουργούν κάποια πράγματα στην περιοχή του. Ωστόσο η αποστολή της δημοσιογράφου ανασύρει επίπονα τον νυνμήνη το περιστατικό της δολοφονίας, και την τύχη που περιμένει πολλούς από τους νεαρούς που αρουούνται να συνεργαστούν με τη μαφία, τους «αντιστασιακούς» ενός καθημερινού κρυφού πολέμου. Πιθανόν τα δύο άτομα στα οποία είναι αφιερωμένο το βιβλίο να είναι οι νεαροί της έρευνας της δημοσιογράφου ή κάποιοι άλλοι: δεν έχει και τόσο

σημασία γιατί τα θύματα είναι πολλοί συχνά.

«Το αντίθετο του θανάτου» αρχίζει με τη λυρικότερη αφήγηση μιας νεαρής κοπέλας, της Μαρίας, που προσπαθεί να φανταστεί το Αφγανιστάν συναρμολογώντας τα διάφορα στοιχεία που ξέρει γι' αυτό από εικόνες της τηλεόρασης. Ακροατής της ο νοούμενος συγγραφέας, που μας παρέχει επιπρόσθετες πληροφορίες: πόσο δύσκολα προφέρεται η λέξη Αφγανιστάν στη ναπολιτάνικη διάλεκτο, τα μούρα που φορούν οι ντόπιες στα ζόδια κ.λπ. Η Μαρία ήταν έτοιμη να παντρευτεί τον Εντσο μόλις θα επέστρεφε από το Αφγανιστάν, αλλά ο Εντσο δεν επέστρεψε, οπότε η κοπέλα προσπαθεί επίμονα να ανασυζητήσει τον τόπο και τον τρόπο θανάτου ρωτώντας τους στρατιώτες που έχουν επιστρέψει. Στο χωριό της «υπάρχουν βετεράνοι από κάθε πόλεμο, απ' όλες τις τελευταίες συρράξεις. Αυτές που δεν χαρακτηρίζουμε πια «μάχες» ή «συγκρούσεις», αλλά «αποστολές», σχολιάζει εύστοχα ο αφηγητής.

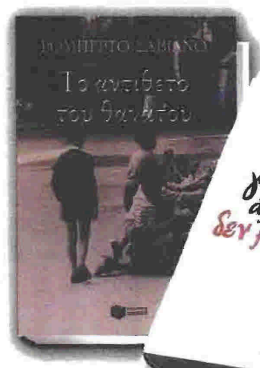
Το χωριό της Μαρίας και τα όμορα χωριά έχουν αφύσικα πολλές συνδέσεις στο Ιντερνετ, ώστε να επικοινωνούν οι στρατιώτες με τις οικογένειές τους. Η ερώτηση «ποιος είναι ο πιο πρόσφατος πόλεμος» στον Ιταλικό Νότο θεωρείται «τετριμμένη», μια και υπάρχουν πολλοί πρόσφατοι πόλεμοι: στον Λίβανο, στη Σομαλία, στη Βοσνία, στο Κοσσυφοπέδιο, στο Αφγανιστάν. Το χωριό της Μαρίας είναι επίσης ένα από τα χωριά γύρω από τη Νάπολη όπου είναι ισχυρή η παρουσία της μαφίας. Εάν δεν συνεργαστείς μαζί της, μία από τις σοβαρές εναλλακτικές για το μέλλον σου είναι η κατάληξη στον μισθοφορικό Ιταλικό στρατό. Αμφότεροι οι πόλεμοι, φανερός και μυστικός, είναι αδιέξοδοι: το μαρτυρούν ακόμα και τα καμένα οχήματα: τα τεθωρακισμένα στην περίπτωση του Αφγανιστάν, των συνεργατών της μαφίας στην περιοχή της Νάπολης. Και στις δύο περιπτώσεις η πλακέτα που αναγράφει τα στοιχεία και φορούν στον λαιμό οι στρατιώτες, αποδεικνύεται χρήσιμη για την αναγνώριση, σχολιάζει πικρά ο αφηγητής.

Πέρα από τις μεμονωμένες περιπτώσεις στρατιωτών διαφόρων πολέμων που συναντούν η Μαρία και ο αφηγητής, η συγκλονιστικότερη μαρτυρία είναι η μαρτυρία της ίδιας της δεκαοχτάχρονης Μαρίας, η οποία έμεινε κατ' ουσίαν χήρα πριν παντρευτεί. Η στωικότητα με την οποία αφηγείται την ιστορία της και την επαναλαμβάνει σε όποια άλλη κοπέλα το επιθυμεί, τη μετουσιώνει από απλή χωριατοπούλα σε τραγική ηρωίδα. Και ο ι-

ταλικός Νότος με τη φτώχεια, τη μαφία, τη σιωπή, τους αφρικανούς μετανάστες, τους μισοφόρους φαίνεται να διαθέτει πολλές από αυτές...

■ Λένα Διβάνη
Τι θα γίνει άμα δεν μεγαλώσω
 και άλλα αναπάντητα ερωτήματα
 εκδόσεις Καστανιώτη, σ. 248, 16 €

Στα αξιοπρόσεκτα χρονογράφημά της, πολλά εκ των οποίων είχαν δημοσιευτεί στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο, η Λένα Διβάνη επιχειρεί να αναλύσει ή να αντιστρέψει πολλά από τα υπάρχοντα φλέγοντα -ή όχι και τόσο φλέγοντα- ερωτήματα. Χαρακτηριστικό από αυτή την άποψη το ομώνυμο του τίτλου «Τι θα γίνει άμα δεν

μεγαλώσω», που αφ' ενός επιχειρεί να ανησυχήσει τη φυσιολογική εξέλιξη, το μέγαλωμα, και αφ' ετέρου να ανασυντάξει το διαρκές «κπιπύ» ερώτημα που τίθεται στους νέους. «Τι θα γίνει άμα μεγαλώσει»; είναι μία από τις γνωστές τοιχόφουσκες - ερωτήματα που τίθενται στα παιδιά και στους εφήβους από γονείς, συγγενείς και φίλους και κάνουν τον/την ερωτώμενο/η να αισθανθεί όλο το βάρος του κόσμου στο κεφάλι του/της. Έχει όμως νόημα ένα τέτοιο ερώτημα που εμβελίζεται καταπιεστικά προς κάθε πιτσιρικάς σε μια εποχή που ελάχιστα μένουν στάσιμα, από τα κλασικά επαγγέλματα μέχρι τους δείκτες ανεργίας; Επίσης μπορεί κανείς να μείνει σταθερός σε κάτι όταν τα πάντα γύρω εξελίσσονται; Η Διβάνη προκρίνει την ευελιξία και δείχνει την εξελικτική διαδικασία σε πολλά από τα κείμενά της. Το βιβλίο χωρίζεται σε τέσσερα μέρη αλλά πολλά από τα ερωτήματα του πρώτου -και άπιπλου- μέρους επαναμφανίζονται στα επόμενα. Στο «Τοια είμαι εγώ που απορώ» η συγγραφέας αυτοπαρουσιάζεται και ακολουθούν κάποια σημειώμα-

τα που δείχνουν την ανατροπή πολλών από τα ζητήματα που σε νεότερη ηλικία θεωρούμε δεδομένα. Ακολουθούν κάποια άλλα που σαφώς δείχνουν την τρυφερότητα της καθηγήτριας (της Ιστορίας της Εξωτερικής Πολιτικής) Διβάνη για τους φοιτητές της και μερικά όπου μέσα από το καυστικό χιούμορ κατακεραυνώνουν την κυρίαρχη άποψη των αντρών της σημερινής εποχής για τις γυναίκες (πάσης φύσεως και εθνικότητας), αλλά και τον καταναλωτισμό όλων μας και κάποιες από τις ανθρωπίνες και καθημερινές αδυναμίες.

Στην τριλογία των διακοπών, μια ένθετη ενότητα, η συγγραφέας δηλώνει την προτίμησή της για τις πραγματικές διακοπές -δηλαδή αυτές που δεν έχουν σχέση με εξοχικά και άλλες αντιγραφές της πόλης-, σημειώνει τα εμποδία στις διακοπές πολλών, που οφείλονται στην απειριοκεία και στην αγέ-

νεια των άλλων, τις μεγάλες προσδοκίες που έχουμε με όλοι από αυτές, παρότι συνήθως το μόνο οίγουρο που κουβαλάμε μαζί μας είναι ο εαυτός μας. Κάποια ακόμη θέματα που επανέρχονται στα κείμενά της με αφορμές που εκτείνονται από την τέχνη μέχρι τη διαφήμιση και από το βιβλίο μέχρι τον κινηματογράφο, αφορούν τα γνωστά σε όλους στερεότυπα που δημιουργεί η σημερινή καταναλωτική και ισοπεδωτική κοινωνία. Προσοχή, όμως! Η Διβάνη ξέρει ότι ζούμε σ' αυτήν και ότι είναι πολύ δύσκολο να αποφύγουμε την ισοπέδωσή της, γι' αυτό απλώς μας προτρέπει να σκεφτόμαστε πλάγιως. Σε κάποια από τα πιο «εξορισμένα» κείμενά της διακρίνεται ένας κάποιος διδακτισμός, που στα περισσότερα, εύστοφα, αποφεύγεται. Στο «Ημέρα της γυναικας; Οχι, ευχαριστώ», παίζει με τη μέθοδο των ερωταποκρίσεων των αγγλικών συνθημάτων και μπορεί μεν κανείς να διαφωνήσει με το σχόλιο ότι τα ιστορικά στοιχεία που δίνουν οι εφημερίδες για τη συγκεκριμένη μέρα είναι βαρετά, αλλά αν ανατρέξει στη μνήμη του/της οίγουρα θα συμφωνήσει πως τα υποτιμητικά σχόλια, ρεπορτάζ, φωτογραφίες που έχουν τα περισσότερα έντυπα με αφορμή τον συγκεκριμένο εορτασμό, αντι-

κειμενοποιούν και υποβιβάζουν για ακόμη μία φορά το γυναικείο φύλο. Ενα άλλο σοβαρό θέμα που θίγεται σε κάποια από τα χρονογραφήματα είναι η ανάγκη πολλών καλλιτεχνών, διανοουμένων και γενικώς σκεπτόμενων ανθρώπων να αυτολογοκριθούν για να μη θεωρηθούν «κουλτουριάρδες».

Στο μέρος με τον τίτλο «Προς Αί-Βασίλη» περιλαμβάνονται διάφορα άρθρα που έχουν σχέση, αφ' ενός, με το πέρασμα στον 21ο αιώνα και τις διεθνείς συγκυρίες και αφ' ετέρου, με την ανάγκη των ανθρώπων για τη δημιουργία άλλων κόσμων πέραν αυτού της καθημερινότητας τους. Η αστοχία της υπερχρησιμοποίησης πολλών λέξεων (π.χ. του πάντα και του ποτέ) και οι ευφημισμοί καυτηριάζονται, όπως και η αναζήτηση της μαγικής ρετσέτας που θα μας ανοίγει πάντα δρόμους.

Στα πιο μελαγχολικά αλλά και τρυφερά κείμενά της η συγγραφέας ασχολείται με το πώς περνούν τις γιορτές κάποιοι περιθωριακοί συνάνθρωποι, αλλά και πολλοί μοναχικοί άνθρωποι, απροσάρμοστοι στο γενικό κλίμα εορτασμού. Οι «απροσάρμοστοι» την απασχολούν επίσης και σε τρία μικρά δοκίμια με γενικό τίτλο «Ζωές σαν μυθιστόρημα», όπου ασχολείται συνοπτικά με τις Σούβια Πλαθ, Τζιν Ρις και Ζέλινα Φιτζέραλντ. Εδώ η αγάπη της για τη λογοτεχνία και τις τρεις «παρεξηγημένες» δημιουργούς είναι εμφανής, και τα τρία αυτά εδάφια περιεκτικά δοκίμια θα μπορούσαν μαζί με κάποια αντίστοιχα να παρουσιαστούν σε κάποιο άλλο βιβλίο της συγγραφέως. Η κατά το μάλλον ή ήττον τραγική ζωή τους, παρά την απολύτως πιστή εξιστόρηση και τον εύστοχο σχολιασμό, θέτει αυτά τα κείμενα εκτός ύψους του συγκεκριμένου βιβλίου, που διακρίνεται για το σπινθηροβόλο και συχνά καυστικό χιούμορ του. Το «Τι θα γίνει άμα δεν μεγαλώσω» διαβάζεται εύκολα και αγγίζει πολλά καθημερινά ζητήματα - και ατοπήματα. Εάν πάσει από κάτι, αυτό είναι απολύτως πιστή εξιστόρηση και τον εύστοχο σχολιασμό, θέτει αυτά τα κείμενα εκτός ύψους του συγκεκριμένου βιβλίου, που διακρίνεται για το σπινθηροβόλο και συχνά καυστικό χιούμορ του.

Το «Τι θα γίνει άμα δεν μεγαλώσω» διαβάζεται εύκολα και αγγίζει πολλά καθημερινά ζητήματα - και ατοπήματα. Εάν πάσει από κάτι, αυτό είναι απολύτως πιστή εξιστόρηση και τον εύστοχο σχολιασμό, θέτει αυτά τα κείμενα εκτός ύψους του συγκεκριμένου βιβλίου, που διακρίνεται για το σπινθηροβόλο και συχνά καυστικό χιούμορ του. Το «Τι θα γίνει άμα δεν μεγαλώσω» διαβάζεται εύκολα και αγγίζει πολλά καθημερινά ζητήματα - και ατοπήματα. Εάν πάσει από κάτι, αυτό είναι απολύτως πιστή εξιστόρηση και τον εύστοχο σχολιασμό, θέτει αυτά τα κείμενα εκτός ύψους του συγκεκριμένου βιβλίου, που διακρίνεται για το σπινθηροβόλο και συχνά καυστικό χιούμορ του. Το «Τι θα γίνει άμα δεν μεγαλώσω» διαβάζεται εύκολα και αγγίζει πολλά καθημερινά ζητήματα - και ατοπήματα. Εάν πάσει από κάτι, αυτό είναι απολύτως πιστή εξιστόρηση και τον εύστοχο σχολιασμό, θέτει αυτά τα κείμενα εκτός ύψους του συγκεκριμένου βιβλίου, που διακρίνεται για το σπινθηροβόλο και συχνά καυστικό χιούμορ του.